

היבטים לשוניים בפרשת נצבים וילך עז

דקדוקי מילים וטעמים וחלקם בעלי שינוי משמעות והדרכה לקורא בפרשת נצבים-וילך ובהפטרה ובראשון של האזינו

כט יב יְהִי־לָךְ: געיה ביר"ד הראשונה, בדומה לו בהמשך פס' יח. **לְאֱלֹהִים:** האל"ף כלל אינה נשמעת

כט יד **וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פָּה:** יש להאיץ מעט את קריאת התיבה **פָּה** להסמיכה לקודמתה¹

כט טו **אֵת אֲשֶׁר־יִשְׁבְּנוּ:** טעם מרכא על תיבת **אֵת** בלבד

כט יז **לְבָבוֹ פָּנָה:** המילה הראשונה בטעם קדמא מחבר ולכן אין לעמוד כאן; כתוצאה מהטעם המחבר: **פָּנָה** פ"א רפה.

כט יט **יַעֲשֶׂן:** העי"ן בשווא נח. **וְרִבְצָה בּוֹ:** טעם נסוג אחור לרי"ש, הבי"ת אחריה בשווא נע; דגש חזק בבי"ת השנייה מדין אתי מרחיק

כט כב **גִּפְרִית וּמָלַח ... וַעֲמָרָה ... וּבַחֲמָתוֹ**

ניקוד אותיות השימוש:

בפסוק זה שלוש אותיות שימוש שהטועה לקוראן בשווא נע [במקום בקמץ או בפתח] - לא שינה משמעות, אך לכתחילה יקראן כהלכה:

וּמָלַח - קמץ ולא שווא, כי פעמים רבות מנוקדת וי"ו השימוש בקמץ לפני מילה המוטעמת בראשה (כאן: מלח), ולא דווקא ב"צמדי מילים".

וַעֲמָרָה ... וּבַחֲמָתוֹ - פעמיים באה אות שימוש בפתח, ולא בשווא נע, מחמת שהמילה מתחילה בחטף פתח.

כט כב **כִּמְהִפָּכֶת:** הה"א בשווא נח

ל ה **וְהִבִּיאָךְ:** העמדה קלה בוא"ו תאפשר לבטא נכונה את הה"א שלאחריה

ל יא **וְלֹא רָחֲקָה:** המילה **וְלֹא** בטעם מרכא ואינה מוקפת

ל יג **יַעֲבֹר־לָנוּ:** הבי"ת בקמץ קטן

ל טז **וּבִרְכָךְ:** געיה בבי"ת והכ"ף הראשונה בשווא נח

ל כ **וּלְדָבָקָה־בּוֹ:** הדל"ת בקמץ קטן והבי"ת השנייה רפויה. **לְאַבְתִּיךָ לְאַבְרָהָם:** שני תבירים רצופים. **וְלִיעָקֹב:** געיה תחת השורק אך השווא בלמ"ד נותר נח

לא יד **וְהִתְיַצְּבוּ:** העמדה קלה בה"א (השווא נח כמובן!)

לא טז **וְזִנְהָ אַחֲרֵי|** המונח לגרמיה מתרדף כאן (בא ברציפות אחרי קודמו)

לא יט **וּלְמַדָּה ... שִׁימָה:** יש להקפיד על המפיקים. **תְּהִיָּה־לִּי:** געיה בתי"ו

לא כא **נִשְׁבַּעְתִּי:** הבי"ת בפתח אע"פ שהיא בסילוק (סוף פסוק)

לא כה **נִשְׁאַי:** מרכא בנר"ן כטעם משנה

לא ל **אֶת־דְּבָרֵי הַשִּׁירָה:** מרכא טיפחא, לא טיפחא מונח

¹ על מנת למנוע שיבוש ההפסק בין המילים כתוצאה מצירוף הטעמים תביר-טיפחא, שלא יישמע כאילו כתוב **וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנוּ - פָּה עִמָּנוּ הַיּוֹם**

סא י כַּחֲתָן: העמדה קלה בכ"ף להדגשת הסגול המורה על מיודע. תַּעֲדָה: העי"ן בשווא נח
 סב ב וְקָרָא לָךְ: טעם נסוג אחור לקו"ף
 סב ו אֶל-דָּמִי: הטעם במ"ם לא בדל"ת, כן הדבר בפסוק הבא
 סב ח יַגַּעַת: העי"ן בפתח
 סב ט מֵאַסְפִּיז: אין געיא באל"ף והסמ"ך בשווא נח. וְהִלְלוּ: למ"ד ראשונה בשווא נע
 סב י הַמְסִלָּה: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע²
 סב יב נַעֲזָבָה: העמדה קלה בנו"ן למנוע הבלעת הגרונית החטופה אבל הטעם בזי"ן מלעיל
 סג א מִבְצָרָה: הבי"ת בקמץ קטן
 סג ב בָּגַת: הבי"ת בשווא ולא בפתח
 סג ג וְאַדְרֵכֶם: במונח לא בפשטא; בפסוקים אלה יש להבחין אם הוי"ו בשווא או בפתח.
 סג ה וְתוֹשָׁע-לִי: מהפך כהטעמה משנית בת"ו, עם זאת יש געיא בשי"ן למנוע את הבלעת
 הגרונית. סְמַכְתָּנִי: הכ"ף מוטעמת וקמוצה (קמץ רחב), הת"ו אחריה בשווא נח
 סג ט כתיב לָא, לָו קרי אין הבדל בקריאת המילה אבל על הקורא לזכור שהקרי שונה כאן
 מהכתיב

ראשון של האזינו (יש נוהגים לקרוא עד פס' יח):

לב א וְאַדְבָּרָה: העמדה קלה בוא"ו למנוע הבלעת האל"ף החטופה
 לב ג הָבו גְּדֹל: המילה הָבו מלרע, הטעם לא נסוג
 לב ד פָּעֲלֹ: הפ"א בקמץ גדול, העי"ן בחטף קמץ. כִּי כָל-דָּרְכָיו: תיבת כִּי מוטעמת בטעם מרכא,
 ואין לצרף לה את תיבת 'כל' כאילו כתוב כִּי-כָל
 לב ו הִלָּה: הה"א מילה נפרדת מחוברת ל-לה" ומוקדת בפתח ה, הלמ"ד אחריה בשווא נח ל.
 האל"ף (של הויה המבוטא כאדנות) בחטף פתח א: הִלְאֲדִי. וַיִּכְנֹנֶד: הכ' הסופית אינה דגושה
 לב ז וַיִּגְדֹּד: הדל"ת בשווא נח עקב ההטעמה. וַיֹּאמְרוּ לָךְ: טעם נסוג אחור ליר"ד
 לב י יִסְבְּנָהוּ: בי"ת ראשונה בשווא נע והנו"ן בשווא נח. יִצְרְנָהוּ: הי"ד בחירק חסר, אחריה
 צד"י מודגשת ובשווא נע והנו"ן בשווא נח; בשתי המילים הה"א מבוטאת אחרי השווא
 לב יא כְּנָשָׁר: הכ"ף בשווא לא בפתח. יִרְחֹף: החי"ת בצירי לא בסגול
 לב יג עַל-בְּמוֹתֵי אֶרֶץ: טעם נסוג אחור לבי"ת המנוקדת בקמץ רחב. וַיֹּאכֵל: הוא"ו בפתח
 ובמלרע. שָׁדִי: שי"ן שמאלית. וַיִּנְקְהוּ: הי' בצירי ודגושה ולא בשווא
 לב טו כְּשִׁית: שי"ן שמאלית. אֵלֹהֶ: עיין פסוק יז
 לב יז אֵלֶּה: הה' "בפתח גנובה". יש המבטאים אותה כאילו יש אל"ף לפני הה"א והיא מנוקדת
 פתח: אֵה והה' במפיק. יש המבטאים אותה כאלו יש וי"ו (הנקראת כ W אנגלי) לפני הה"א הוי"ו

² בבן אשר היא מנוקדת בחטף-פתח ואין זה אלא על מנת להורות על קריאה בשווא נע

מנוקדת פתח: אֶלֹוּהַ (elowah) והה"א במפיק. לכל הדעות הקורא אותה אלוה' ה' פתוחה HA משתבש.

שְׁעָרוֹם: שי"ן שמאלית

לב יח ילְדָּךְ: הלמ"ד בקמץ רחב הדל"ת בשווא נע. מְחַלְלֶךְ: למ"ד ראשונה בשווא נע והכ"ף בסוף רפויה

לא יב הקהל אֶת־הָעָם הרב גמליאל רבינוביץ נר"ו מתוך 'בסוד שיח' בפרשתנו כתוב, "תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל

באזניהם" (דברים ל"א, י"א).

ובספר מרפסין איגרי (בפרשתן), הקשו, וז"ל: במסכת סוטה (מ"א

ע"א) מובא במשנה, כי על אף שאת פרשת הקהל, המלך קורא

בישיבה, מכל מקום אגריפס המלך קרא בעמידה ושיבחוהו חכמים.

מקשה על כך הגמרא (שם מ"א ע"ב): מדוע שיבחו חכמים את

אגריפס על שעמד, והלא מלך שמחל על כבודו - אין כבודו מחול?

עונה הגמרא: "מצוה שאני".

מבואר בזה, כי לצורך מצוה מותר למלך למחול על כבודו. וכן פסק

הרמב"ם (הלכות חגיגה פ"ג, ה"ג).

קשה, במסכת סנהדרין (י"ח ע"א) מובא במשנה, כי המלך אינו

חולץ ליבמתו, משום שגנאי הוא לו שיבמתו צריכה לרוק בפניו.

מוסיפה המשנה: "רבי יהודה אומר: אם רצה לחלוץ - זכור לטוב".

על כך אמרו לו חכמים: "אין שומעין לו". מקשה על כך הגמרא (שם

י"ט ע"ב): כיצד סובר רבי יהודה שאם רצה לחלוץ זכור לטוב, והלא

מלך שמחל על כבודו, אין כבודו מחול? עונה הגמרא: "מצוה שאני".

ואילו חכמים סוברים, כי למרות המצוה - "אין שומעין לו". וכן פסק

הרמב"ם (הלכות מלכים פ"ג, ה"ג).

מדוע לגבי פרשת הקהל, הכל מודים כי לצורך מצוה מותר למלך

למחול על כבודו, ואילו לגבי מצות חליצה סוברים חכמים כי אין

המלך רשאי למחול על כבודו.

(א) ותימצו שם בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, וז"ל: דוקא במצות

הקהל יש ביד המלך למחול על כבודו, מפני כבוד המצוה, מאחר

וכשאגריפס המלך עמד לכבוד התורה ומחל על כבודו, הוא

ריבה בזה את כבוד התורה.

מה שאין כן, כשיש גנאי ובזיון למלך, ואין בכך משום ריבוי כבוד

לתורה, וכמו בחליצה, בזה אין המלך יכול למחול על כבודו, ואין

כבודו מחול. עכ"ל.

(ב) עוד הביאו לתרץ שם, וז"ל: הדין שבמקום מצוה - "מלך שמחל

על כבודו, כבודו מחול", נאמר רק במקום שהבזיון נעשה על ידי

המלך בעצמו, וכגון במצות הקהל, שהמלך מחליט למחול על

כבודו, ולקרוא את התורה בעמידה, או אז כבודו מחול, ומחילתו

מועלת למעשים שהוא עצמו עושה.

אבל לגבי אדם אחר שיבוא ויבזה את המלך, בזה אין אומרים:

"מלך שמחל על כבודו, כבודו מחול" - אף במקום מצוה.

ולכך אין יכולה האשה לירוק בפניו של המלך, על אף מחילתו,

מאחר שמחילתו מועלת רק למעשי עצמו, ולא למעשיהם של

אחרים כלפיו. עכ"ל.

כאן התירוץ של הרב גמליאל נר"ו

(ג) ולענ"ד י"ל בס"ד שעמידה במקום ישיבה הינה פחיתות כבוד, אך

אין בזה בזיון וגנאי - ובזה המלך יכול למחול על כבודו מפני המצוה, ולעמוד בעת קריאת התורה, ולא לשבת. מה שאין כן יריקה של אשה במעשה חליצה, הינה בזיון וגנאי גדול למלך, ואף משום המצוה אין המלך יכול למחול על כבודו, ולכן לא חולצין למלך.

(ד) עוד י"ל כס"ד שיתכן שבשביל מצות "הקהל" שהיא מצוה של רבים, יכול המלך למחול על כבודו. מה שאין כן מצות "חליצה", שהיא מצוה דיחיד, בזה אין המלך רשאי למחול על כבודו.

הנוסח ומקורותיו. המקורות שעל פיהם קבע ר"מ ברויאר ז"ל את נוסח המקרא עבור דעת מקרא, ובהמשך תנ"ך מוסד הרב-קוק חורב וירושלים.

כט י **עציד: אלשד. עצד: ש?**

כט יב **היום | אלשש. פס. היום: ד** בכתבי היד יש מקף.

כט יט **סלם: אלש. סלם: ש. סלם: ד; ורבעה: אששד. ורבעה: ל?**

געיא בחי"ת עם מקף או בלעדיו, ונציה אינו גורס געיא; אם זו הגירסה בלנינגרד הרי זה משונה למדיי נסוג אחור וגם מקף.

כט כא **בניכס: אלשש, מ"ש. בניכס: ד**

מנחת-שי: **בניכס**; בפשט, לא בקדמא. [בניכס].

כט כב **וצביים²⁵: שד. וצביים: אל. וצביים: מ"ש** הערה 25

בש גם החירק הוא כנראה בין שתי היו"ד. וראה עוד על השיטות השונות של נימור לישנא דצביים ב"הנוסח ומקורותיו" לבר' יד ב. בגליון פרשת נח השנה (עז) פסוק זה לא טופל. הדברים מובאים כאן

הנוסח ומקורותיו על פרשת נח יד ב **צביים⁹: שד¹⁰. צביים: ל¹¹. צביים¹²: ש, מ"ש**

יד ח **צביים⁹: שד¹⁰. צביים¹³: לש. מ"ש ב**

הערות 13-9

9 **לשד**, מ"ש מוסרים תמיד על קרי צבויים (בר' יד ב; ח; דב' כט כב); ואילו, **בש** — וכן בא דב' כט כב — אין שום הערה על קרי

בהתאם לכך היינו מצפים שנוסח **לשד** מ"ש יהיה תמיד צביים, ונוסח **אש** צביים. אך השה הערות 10-13. וראה גם הערות 25-27

10 **בש** גם החירק וגם הזקף הוא תמיד בין שתי היו"ד. בד החירק הוא תמיד ביו"ד הראשונה, והזקף בין שתי היו"ד. אך **בש** היו שני הסימנים ראויים לבוא ביו"ד הראשונה. ובד — ביו"ד השניה; והשה הערה 9.

11 **כל** כאן וכן **באל** דב' כט כב החירק הוא ביו"ד הראשונה, והזקף ביו"ד השניה. אך בא היו שני הסימנים ראויים לבוא ביו"ד הראשונה ובל — ביו"ד השניה; והשה הערה 9. וראה גם הערה 13.

12 נוסח **ש**, מ"ש מתאים תמיד לשיטתם (אך הקריאה **בש** דב' כט כב איננה ודאית); והשה הערה 9.

13 רק כאן נוסח **ל** מתאים לשיטתו; והשה הערות 9, 11. הערות 25-27

25 כתיב 'גיים' מצוי רק כאן וכתה' עט י. וכל המסירות — כולל **ש** כאן וא שם — מוסרות, שהקרי הוא: גוים. ואילו בכתב 'צביים' **אש** אינם מוסרים על הכדל שבין קרי לכתב; והשה הערה 9. ונראה, שזה טעמו של ההבדל הזה: בדרך כלל לישנא דגוים כתוב ביו"ד: גוים; משום כך גם בשני המקומות שכתוב בהם 'גיים' קוראים: גוים. כנגד זה אין וי"ו בלישנא דצביים בשום מקום, משום כך סבורים **אש**, שהתיבה נקראת תמיד בכתובה: צביים, צביים.

26 כעין זה גם נוסח **אל** כתה' עט י; וזה הנוסח המסתבר; והשה הערה 25.

27 **בשש** כאן וב**ש** תה' עט י החירק הוא, כנראה, בין שתי היו"ד; בד כאן ושם החירק הוא ביו"ד הראשונה; אך ראוי היה, שהחירק יסומן ביו"ד השניה; והשה הערה 25.

מנחת-שי: **וְעִבִּיִּים**: ועבויס ק', ^ט >כמ"ש בפ' נח פסו' ועבויס עד לשע. והחירק ביו"ד שנייה כמ"ש בפ' לך לך. <[ועבויס כ', וְעִבִּיִּים ק']].

מנחת שי בפרשת לך-לך: **עִבִּיִּים**: עבויס ק', וחזקף קטן והחירק ביו"ד שנייה, וכן חבירו שבסמוך, כי יו"ד ראשונה במקו' וא"ו כמו שחזא קרי. ועיין ^ט מה שכתבתי בפ' נח סי' י' על פסוק ועבויס עד לשע. [עבויס כ', עִבִּיִּים ק']].

מנחת שי בפרשת נח: **וְעִבִּיִּים**: ועבויס ק'. ובשם ספר ירושלמי, כתי' בתרי יו"דין, ובכל הספרי' שלנו חס' דחס'. וכן כתי' ^{כא} "הרמ"ה ז"ל, ד' קרי כתי', דין חס' דחס' כתי', חס' וי"ו חס' יו"ד תנין, וקרי ועבויס, ותלתא כתי' חס' וא"ו ומלא' תרי יו"דין חד קרי וחד לא קרי, ושמאבר מלך עבויס, וחברו בפ' לך לך, מלך אדמה ומלך עבויס, וק' עבויס, ודכות' אדמה ועבויס אשר הפך דנעבויס, הדין תלתא כתיבי בתרי יו"דין חס' וא"ו. [ועבויס כ', וְעִבִּיִּים ק']].

מגליון לך-לך סט. יד ב **עִבִּיִּים** **עִבִּיִּים** כאן מצוין בתקליטור כתר בר-אילן כתיב וקרי. היו"ד הראשונה נתפסת כתמורת וי"ו.

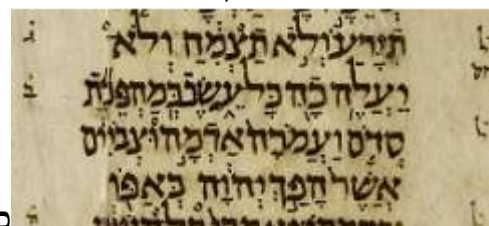
כך גם ברוב הספרים האחרים.

אם נשווה לפרשת נח י' יט נקבל: וְאֶדְמָה וְעִבִּיִּים ללא ציון כתיב וקרי. לפניכם מכתב ששלחתי לכמה מתעסקים בעניין. לעת עתה ענה לי רק הרב דויד יצחקי נר"ו.

בס"ד יום ו' לסדר ובחרת בחיים סח

כבוד יודעי דבר איש לפי מהללו
ובעלי תוכנת כתר בר-אילן בראשות פרופ' מנחם כוהן
השלום והברכה לכולכם!
ילמדוני רבותי

בגליון השבועי **נצבים סח** עלה לדיון מנהג הדפוסים וכתבי היד במילה (ובלישנא) **עִבִּיִּים** כשהיא מופיעה בשתי יו"דין אם לדון מילה זו ככתיב וקרי, בהנחה שהיו"ד הראשונה היא תמורת וי"ו, או לדונה כמילה שווי' החולם חסר והסיום יים הוא מלא ותקני כמו "חיים". הבאתי מהרב קלרברג נר"ו שמנהג הדפוסים לציין ככתיב וקרי, במהדורת הר"מ ברויאר ז"ל הוא כמילה רגילה. בתקליטור כתר בר-אילן בפרשת נצבים מופיע כבצילום

כלומר ללא ציון כתיב וקרי, בי"ת בחולם, יו"ד ראשונה בחירק, זקף מעל היו"ד השנייה. וְעִבִּיִּים. ר"מ ברויאר העמיד את הזקף במקום ההטעמה כלומר ביו"ד הראשונה.

העניין הוא שכמו במקרים אחרים במקומות שלא נשתמר הכתר, יש גם כאן לכאורה חוסר עקביות במהדורת כתר בר-אילן. במופעים האחרים של לישנא זו

^ט כמ"ש: מ"ש בר' י' יט ('ועבויס').

^י כמ"ש: מ"ש בר' יד ב ('עבויס').

^ט מה שכתבתי: מ"ש בר' י' יט ('ועבויס').

^{כא} הרמ"ה: עבויס.

1. בראשית יד,ב: שְׁנָאָב | מֶלֶךְ אֲדָמָה וְשִׁמְאֶבֶר מֶלֶךְ צְבִיִּים **צְבִיִּים** וּמֶלֶךְ בָּלַע הִיא-צָעֵר:
 2. בראשית יד,ח: וַיֵּצֵא מֶלֶךְ-סָדָם וּמֶלֶךְ עַמְרָה וּמֶלֶךְ אֲדָמָה וּמֶלֶךְ צְבִיִּים **צְבִיִּים**
 כאן (בפרשת לך-לך) כמו בדפוסים בנצבים סומן כאילו היו"ד הראשונה היא תמורת וי"ו ולכן
 הוספה וי"ו בקרי.
 ולעומת זאת

בראשית י,יט: בְּאֶכָּה סְדֻמָּה וְעַמְרָה וְאֲדָמָה וְצְבִיִּים **וצְבִיִּים** עד-לְשֵׁעַ:
 כאן אין הפניה לכתיב וקרי ובאמת אין הצדקה לזה.

בדותן נוהג את מנהג הדפוסים. כנראה כ"י לנינגרד מסמן כך, כך גם בביבליה הבראיקה.
 בסברה מנהג הכתר מסתבר הרבה יותר. אין כל צורך להחליף בקרי את היו"ד לוי"ו. סימן
 החולם מעל הבי"ת דיו. גם מיקום הזקף מעל היו"ד השנייה דווקא אינו מוכיח שכך צריך
 לנהוג, מקום הזקף הוא מעל האות המוטעמת, וגם אם בן-אשר העמידו מעל היו"ד השנייה –
 לא מסתבר שבא להורות לנו שיטה חדשה בזה.

ולסיכום השאלות העולות,

- א. היש סיבה סבירה להחשיב את צְבִיִּים הן בפרשת לך-לך והן בפרשת נצבים ככתיב וקרי.
- ב. היש סיבה סבירה לחלק ביניהם ולהחליט שבנצבים אינו כתיב וקרי ובלך-לך כן.
- ג. האם יש טעם מיוחד להעמדת הזקף מעל היו"ד השנייה, בעוד החירק תחת הראשונה. ואם לא, גם אם בן אשר נהג כן האם עלינו לנהוג כן.
- ד. היש מקומות נוספים במקרא שהמסרן מעמיד את הטעם מעל אות לא מנוקדת, כשאין הכוונה לאותם טעמים המסומנים תמיד על האות הראשונה או האחרונה.

אודה לכל מי שיוכל להאיר את הנושא, ולבעלי הכתר – להסביר את שיטתם.

בכבוד רב ובברכה,
 ובברכת כוח"ט

אליהו לוין

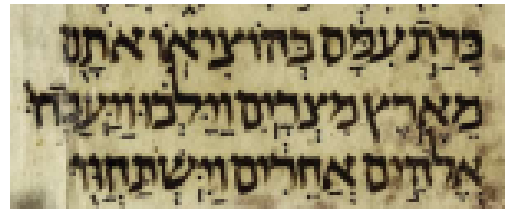
תשובת הרב דויד יצחקי נר"ו: שלוכט"ס,

אכתוב בקיצור:

אין הדרך כלל במקרא לכתוב ב' יודי"ן בלשון רבים אחד לשורש ואחד לרבים.
 ולכן מדרך המקרא היה ראוי לכתוב צבויס כמו גויס. ולכן כמו כשהכתיב גייס
 בראשית כה,כג שיש בו שתי זריות - א' שחסרה ו' הרגילה במילה זו וב' תוספת
 יו"ד - אזי נראה שנתחלף הו' ביו"ד [כמו בהרבה קרי וכתוב בתנ"ך]. צבייס בב'
 יודי"ן מקבילה לגויס - אלא שלא מצינו אותו במקרא עם ו' [אלא עם א' תמורת
 הו' בהושע יא, ח כמ"ש רד"ק שם]. לכן אע"פ שאפשרי לקרוא צבויס גם בלי ציון
 הקרי, ציון קרי כדרך רוב קרי וכתוב שגם בלי הערת הקרי אפשר לקרוא המלה
 כתקונו [כגון אֶלּוּ - אֶלּוּ קרי]. אך הכתר כיון ששם צבויס אינו מופיע כל בתנ"ך
 "כדרכו" עם ו' במקום י', לכן לא החשיבו כקרי וכתוב - כי עצם הערת קרי וכתוב
 היא להעיר על כתיב זר, שלכאורה אינו מתאים לקרי המקובל בעל פה [רק
 שאין מעירים על חסר ויתר] - כאן י"ל שאכן צבייס כתיב כדרכו - וזה יסוד
 המחלוקת בציון הקרי וכתוב [ואכן לנינגרד גם בנצבים מציין קרי]. אך הראשון

בפ' נח צביע ח"ו וח"י לכאורה אין מקום לקרי וכתוב. אך עי' מנ"ש פ' נח ולך לך. ואולי צוין גם שם קרי וכתוב בעקבות הספרים שגם שם מלא ב' יודי"ן או בסירכא דדרך ציון שאר צביים כקרי וכתוב. או אפשר לראות צביע חסר גם יוד"ד ראשונה כ"התפתחות" של צביע עם ב' יודי"ן. כלומר צביע עם ב' יודי"ן היא קרי וכתוב [לפי לנינגראד והחומשים הרגילים], וכאן נפל גם היו"ד הראשונה, ונמצא שבמקום שהו' של צביע כתיב י' וקרי ו', כאן הו' לא כתיב וקרי ו' - ובבחינה זאת יש כאן קרי וכתוב! אך בדוגמא הזאת אין לנינגראד מודה לו ואינו מציין כאן קרי. אינני זוכר אם היה המשך לדיון זה.

כט כה יעבדו: לששד. יעבדו: א? היתכן שכתר ארם-צובה ניקד כאן בקמץ? העתקתי כאן שלוש שורות ובהם כמה קמצים, וכמזומה כאן הפתח ברור יותר מהקמץ. עלי להודות שאינני קורא מהמקור, ויתכן שצילום גם בהגדלה גדולה אינו מצליח להראות את הצורה האמתית. נוסיף לזה שצורת הקמץ כאן אינה אפשרית מבחינה דקדוקית.

שלחתי שאלה זו למבינים בעם תשובת פרופ' יוסף עופר נר"ו: ראשית, לפני הרב ברויאר עמד תצלום באיכות נמוכה. לדעתי ניתן לראות פה פתח בלא ספק. שנית, ניקוד כזה לא נמצא בשום כתב-יד אחר. שלישית, לא יעלה על הדעת שהמילה הזאת שונה משבע עשרה אחיותיה ואין לזה זכר במסורה. סוף דבר, הרב ברויאר לא העלה על דעתו לקבוע פה קמץ. אבל ראה חובה לעצמו לרשום את מראה עיניו כפי שהיה בתצלום לפניו. תודה על התשובה הבהירה והמהירה.

וישתחוו: ששד. וישתחוו: אל הדגש בוי"ו אחרי חטף-פתח שאינו אפשרי מבחינה דקדוקית, מוסבר שכוונת הדגש הוא להבטיח את קריאת הוי"ו למנוע קריאת וישתחוו.

כט כז ויחשם: אלש. ויחשם: ש; וישלכם²⁶: ד, מ"ש. וישלכם: אלשש הערה 26 תיבה זו מובאת בכל רשימות האותיות הגדולות הנוכחות בהערה 9. כמודומה שכא"צ ממעט להביא אותיות גדולות, גם כשהן מוסכמות. מנחת-שי: **וישלכם**: למ"ד רבתא, זכ"כ ^{כב} במס' סופר" פ"ט, וכן נדרש ^{כב} בפסיקת' למ"ד וישלכם גדולה משונה מכל למ"ד שבמקרא ללמוד כי אורך הגלות עליהם. [וישלכם].

כט כה הנסתר: אד. הנסתר: לש; ולבנינו: לשד. ולבנינו: אש העדפת העמדת המתיגה על אות מהמלה שאינה אות שימוש; כתר ארם-צובה מוותר על הסימון הכפול של הפשטא, בעיקר במלה שאין ספק שהיא מלעיל.

^{כב} במס' סופר"י: פ"ט ח"ה.

^{כב} בפסיקת': לקח טוב דברים, נא ע"א.

ע"ד: אשש, מ"ש. ע"ד: ל"ד²⁸ מודעת זאת שבפסוק זה יש אחד עשר נקודות מעל

האותיות. בונציה ולניגרד אין על העי"ן הערות 27, 28

27 נראה מא"א 96 שיש כאן י"א נקודות: " על ל"נו ולבנינו ועוד אחת על העי"ן של ע"ד; ואילו ברשימה המקבילה שבמ"ס ל נאמר

בפירוש שיש כאן רק י נקודות, וכולן על ל"נו ולבנינו.

28 בד חסרה נקודה גם ברי"ו האחרון של ולבנינו.

מנחת-שי: **ל"נו ולבנינו ע"ד**: אותיות ל"נו ולבנינו כלן נקודות מלמעלה, נקודה על כל אות, וגם על עי"ן של ע"ד, ^{כ"ח} סנהדר"י ריש פ' נגמר הדין, וספרי דאגדתא טובא, ^{כ"ו} כמ"ש בסדר לך לך גבי בינו וביניך, וכ"כ ^{כ"ח} החזקוני, ועי"ן ^{כ"ח} ספר העקרים מאמר ג' סוף פ' כ"ב, ובספר ^{כ"ט} אבן העזר סי' מ"ה שחיבר ראב"ן, הוא רבינו אליעזר בר נתן, ^{כ"א} ומזרחי ^{כ"א} וגור אריה. [ל"נו ולבנינו ע"ד]

דברי ראב"ן סי' מה שאלני חתני ר' יואל פירוש הא דתניא בסנהדרין בפרק נגמר הדין [מ"ג ב] מפני מה נקוד על ל"נו ולבנינו ועל ע' שבעה, מלמד שלא ענש על הנסתר עד שעברו את הירדן דברי ר' יהודה. ורבי יהודה דורש את המקרא הכי הנסתר והנגלות לה' אלהינו לדון ולענש ל"נו על זה עד עולם, ואילו לא היתה נקודה הייתי אומר מעתה משעת הדיבור מתחילת מידה זו לענש איש על אחיו על שניהן, וכיון דנקד כל נקודה למעט. ונקודה של ל"נו ולבנינו הנקודה והכתב שוין ויש לו לדרוש את שניהם, ועל כרחך הכתב מורה כי הנגלות מתחילת מעתה, שנראה לענש עליהם איש על אחיו יותר מנסתר כדכתיב **וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוּ** (ויקרא כ, ד) וגו'. והנקודה ממעט את הכתב, הנסתר שאין עונשן מתחילת מעתה, ולהכי נקד נמי על ע' שבעה שהנקודה ממעט קצת מן עד עולם, ומה מיעטה ללמדך שלא מעתה מתחילת עונש נסתר אלא משעברו הירדן ובאו להר גריזים ולהר עיבל וקיבלו עליהם שם ערבות המצות איש על אחיו על הסתרים כדכתיב **וְשָׁם בְּסֻטָּה (דברים כז, טו) וּמִכָּה רִיעָהוּ בְּסֻטָּה (דברים כז, כד) כדמפורש במס' סוטה [ל"ז ב].** א"ל ר' נחמיה וכי ענוש על הנסתר לעולם והלא כבר נאמר עד עולם, ר' נחמיה דורש המקרא הכי הנסתר לה' אלהינו עד עולם, והנגלות ל"נו ולבנינו עד עולם, והכי קאמר ליה [לרבי יהודה וכי ענש על הנסתר איש על אחיו לעולם שאתה אומר משעברו נענשו עליהם, והלא כבר נאמר הנסתר ליי אלהינו עד עולם לדון את העושה בסתר ולא לענש אחרים עליו, אלא להכי נקד על ל"נו ולבנינו למעט הנגלות שכשם שלא ענש על הנסתר מעתה לענש העושה בארור עד שקיבל בהר גריזים ועיבל כדכתיב ושם בסתר וכן כולם הארורים סתרים הן, כך לא ענש על הנגלות איש על אחיו אם לא ישפוטו מעתה איש על אחיו עד שבאו להר גריזים ועיבל וקיבלו ערבות, ועל הגלויות קיבלו ולא על הנסתר, והנקודה שעל העין למעט מקצת המידה של הנגלות שלא מעתה הותחלה אלא משעברו. אלא עכן מאי טעמא איעניש ישראל עליו הואיל ולא ענש על הנסתר לעולם אפילו משעברו, (ורב נחמן) (ורבי נחמיה³) מסיק ליה משום דידעי ביה אשתו

^{כ"ח} סנהדר"י: מג ע"ב.

^{כ"ו} כמ"ש: בר' טז ה' (זבנין').

^{כ"ח} החזקוני: על אתר.

^{כ"ח} ספר העקרים: מאמר שלישי, פרק כב, קכד ע"ב.

^{כ"ט} אבן העזר: סי' מז, לד ע"א.

² ומזרחי: על אתר, ד"ה נקוד על ל"נו ולבנינו.

^{כ"א} וגור אריה: על אתר, ד"ה נקוד על ל"נו ולבנינו.

³ יש לבדוק כשמגיהים דברי ראשונים ע"פ נוסח התלמוד שבידינו. לרוב הגהות ממין זה אינן נכונות. כאשר בחז"ל יש תנא והוא גורס שם של אמורא יתכן שהתיקון נכון. כאן הגרסה גם בראב"ן בתחילת דבריו היא 'נחמיה' ויתכן שטעו בפתחת הקיצור **נחמ'** לנחמן במקום נחמיה. התיקון כאן מסתבר.

ובניז ולא נסתרות היו. וכ"ד אלפים שנפלו, לא (בעוון) איש [בעוון⁴] אחיו נפלו אלא איש בעונו דכתיב וַיִּחַל הָעָם לְזָנוֹת (במדבר כה, א) וגומר והנפלים זנו. וכן במעשה העגל החוטאים נפלו, וכן בכל מקום במדבר.

ל א בלל-הגוים: אשד. בכל-הגוים: ל; הריחך: אלש, הס. קריחך: ש
לניגרד אינו גורס את המתיגה; ששון; מוסיף געיא בניגוד למקורות ולהסכמת ב"א וב"נ.

ל ט לטבה: אשד, רמ"ה, מ"ג-לד. לטובה: ל; כאשר: אלש, מ"ש. כאשר: ד
מחלוקת כתיב לניגרד סותר את מסורתו; מקף או מרכא?
מנחת שי: כַּאֲשֶׁר-שֵׁשׁ; מקף באמצע, ובלא מירכא בשי"ן, וגם בלא מאריך בכ"ף, בס"ס.
[כַּאֲשֶׁר-שֵׁשׁ].
מעניין למדי, ספרי ספרד לא ציינו 'געיא קלה'⁵ כמנהג כתבי היד, למה על המנחת-שי לציין את זה, רק בדפוסים מקפידים על כל געיא. ובכמה דפוסים בדורות האחרונים משמיטים 'געיות כבודות' אבל לא 'קלות'.

ל יא ולא: אלש. ולא: ד מרכא או געיא ומקף?

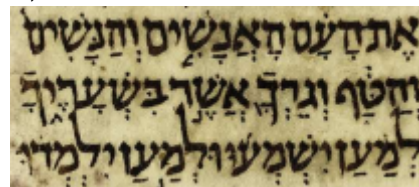
ל יג לָנוּ: אלש, מ"ש. לָנוּ: שד השמטת דגש אתי מרחיק.
מנחת-שי: לָנוּ: הראשון והשני והרביעי הלמ"ד דגושה. [יַעֲלֶה-לָנוּ, וַיִּקְחָהּ לָנוּ, יַעֲבֹר-לָנוּ, וַיִּקְחָהּ לָנוּ].

ל יח לבוא: אשד, רמ"ה, מ"ג-ל בר' מח. לבא: ל מחלוקת כתיב.

ל יט העדתי: אשד, רמ"ה, מ"ג-שדכו, מ"ק-אל יד' מב יט. העדתי: ל
העדתי: אלשד. העדתי: ש לפי ששון יש שני מונחים לפני זרקא.

לא ה ככל-המצוה: אש. ככל-המצוה: ל. ככל-המצוה: ד

לא יב והטף: לשד. והטף: א? כך נראית מלה זו בכא"צ, מובאות כאן כמה מלים

נוספות: פתח הוא כמדומה יותר ארוך, במלה והנשים הקמץ יותר ארוך. הנקודה תחת הקו מרוחקת יותר מהמצוי וגם נוטה שמאלה.

לא יג על-האדמה: אלש. על-האדמה: ד; שמה: אלשד. שמה: ש משונה למדיי.

⁴ לעומת ההגהה הקודמת יתכן שהגהה זו אינה נכונה.

⁵ עיין בסוף תנ"ך בריאר מוסד הרב קוק (או סוף כרך כתובים), לעניינו, הגעיא בהברה פתוחה לפני שווא נע או הברה שנייה לפני ההטעמה, וכן געית הגרוניות יהיו למשל (לפני הברה סגורה כמובן).

לא טו יַעֲמֵד: אִשׁוּשׁ. יַעֲמֵד: ל

לא יז ביום: אלש. ביום: ש?

לא כא נִשְׁבַּעְתִּי: אש, ב"א, מ"ש? נִשְׁבַּעְתִּי: לשד, ב"נ

פלאי פלאים! פתח בסוף פסוק? וכן אומר בן-אשר? תחלה נראה את המנחת שי במהדורת ד"ר צבי בצר ז"ל, ואחר יבואו הדברים שהובאו בגליון משנת סז.

מנחת-שי: **אשר נִשְׁבַּעְתִּי** דבסוף פסוק: בכל הספרים הבי"ת בקמץ, אך ^{לד} בחילופי נראה שזוהו לבן נפתלי, אבל לבן אשר בפתח, וכן מצאתי בנסחא כ"י מדויקת בפתח, וכתו' בחוץ, ואית דקר' נשבעתי. ⁷⁸ [נִשְׁבַּעְתִּי].

מגליון סז לא כא **נִשְׁבַּעְתִּי**: אף על פי שהמילה היא בסוף פסוק הבי"ת פתוחה (יש בבי"ת סימן של סילוק ששוה למתג אבל אין זה קמץ).

מסקנת המ"ש היא **נִשְׁבַּעְתִּי** בפתח.

הערת פרופ' שמחה קוגוט נר"ו: לרב אליהו יצ"ו, אינני בטוח שנכון להציג באופן חד-משמעי את מסקנת בעל "מנחת שי" כפי שהוצגה: [מסקנת המ"ש היא **נִשְׁבַּעְתִּי** בפתח]. נראה לי שמסקנתו מוצגת בפתיחת דבריו: "**בכל הספרים הבי"ת בקמץ**". נורצי [בעל מ"ש. אל.]. נוהג לפתוח במסקנה ואח"כ מוסיף הבדלי גרסאות. ברור שבדבר"כ הכריע כנוסח בן-אשר, כפי שהכריז על כך בכמה מקומות; אך כשמצא ש"כל הספרים" מתאימים לנוסח בן-נפתלי פתח בציון עובדה זו, אך התקשה לומר במפורש שכאן ידו של בן-נפתלי על העליונה. כך הבין גם ד"ר צבי בצר ז"ל, וראה במבוא למהדורתו על מנחת שי (שהופיעה בירושלים תשס"ה בהוצאת האיגוד העולמי למדעי היהדות), בדיון בבן-אשר ובן-נפתלי, עמ' 29, ובהערותיו למנחת שי על אתר. שנה טובה, שמחה קוגוט.

א"ה: זו הערה מאירת עיניים, כי עד עתה ידענו שכל מגמת האור תורה והמ"ש היא להגיע לנוסח בן אשר, אבל לא שהוא עלול לחלוק עליו.

זו לשון רוו"ה: נִשְׁבַּעְתִּי כן הוא בכל ספרינו גם בכ"י הב' בקמץ.... וא"כ גרסת ספרינו כבן נפתלי שלא כמנהג.... ואם איתא שהוא בפתח הוי ליה לבעל המסרת להזכירו בכלל פתחין דספרא באסף כמו שהזכיר הַעֲלֵל (לעיל כח מב) ורעיו הפתוחים. מסקנת רוו"ה אם כן היא בקמץ. כן ניקדו קורן, קסוטו ודוהן.

בכתר ארם צובא יש פתח ויש שם סימן מחיקה. כנראה מנקדים חכמים בעיניהם ניסו ל"תקן", ויותר מאוחר תיקנו שוב. מסתבר שהניקוד המקורי היה בפתח. יתכן גם שכן אשר

נִשְׁבַּעְתִּי

שינה את דעתו, ואם כן המסקנה בפתח. העברתי את שאלת סימן המחיקה לכמה יודעי עניין ואני מצרף בזה שתי תשובות:

ד"ר יוסף עופר:

ישראל ייבין, כתר ארם צובה ניקודו וטעמיו, ירושלים תשכ"ט, עמ' 16:

נִשְׁבַּעְתִּי (דב' לא, כא) - תוקן קמץ תחת **ב** (נוסח הנמסר בחילופים בשם בן נפתלי) לפתח (נוסח בן אשר).

⁷⁸ בחילופי: חילופים - ד.

⁷⁸ לפי הדיבור-המתחיל נראה שגורצ'י העדיף את הנוסח בקמץ המקומים 'בכל הספרים', כלשונו, על נוסח ב"א שחזא בפתח.

ובהערה שם: "מפעל המקרא" של האוניברסיטה העברית הכין רשימה של כל המחיקות והגרדים ב-א (=כתר ארם צובה) לסוגיהם. הרבה מן התיקונים הנזכרים כאן ולהלן עמדתי עליהם במסגרת עבודתי בתחום זה. עד כאן דבריו.

בתחום הזה של מחקים וגרדים, בדיקת המקור עדיפה הרבה על תצלום, גם אם הוא מוגדל ונראה ברור יחסית. עד שלא יבדוק מישוה את גוף הכתר ויטען אחרת, נאמנת עדותו של החוקר הדייקן ישראל ייבין, שבדק את הכתר במקורו ועיין בו בדקדקנות. אמנם נכון, השאלה מי מחק נתונה לשיקול דעת ולא ניתן להכריע בה בבדיקת ראייה בלבד. אפשר להניח שכן אשר עצמו חזר בו ותיקן לפתח, ואז תהיה התאמה בין הכתר לרשימת החילופים. אבל תאורטית ייתכן בהחלט שמישהו מאוחר תיקן, אולי על פי מה שנמסר בשם בן אשר ברשימת החילופים. [הערה: הספק שלי היה שאולי מישוה "תיקן" באופן "טבעי" לקמץ, וכשעמד הוא או אחרים על המעשה השיבוהו לקדמותו. א.ל.] יוסף עופר

רפי זר: לכבוד הרב אליהו לוין שלום.

כפי שציין יוסי עופר, אפראט הגרדים השלם לכל כתב היד נמצא בידי, בין כותלי מפעל המקרא. ייבין כותב שם שהגרד מתחיל מימין לפתח ונמשך שמאלה ומתחת לפתח עד אמצעו: היינו: המחיקה כוללת את סימן הסילוק שמימין לפתח (הסילוק נכתב מחדש משמאל לפתח), ואת נקודת הקמץ שתחתיו, וכך אכן נראים הדברים בתצלום. אין אני יכול להסכים להשערתך [א"ה: זו לא הייתה השערת אלא של אחד הנשאלים. א.ל.] שמדובר בלחות (מים או רוק), אלא בגרד. הדבר נבדק ואומת על ידי ד"ר דוד לייאנס ואחריו על ידי פרופ' ישראל ייבין, ונאמנים עלינו דבריו. אגב, אפראט הגרדים נמצא בימים אלה בעריכה, הקלדה והכנה לדפוס, והוא מיועד לצאת לאור בעוד כשנה. יש בו חומר חשוב ביותר לחוקרי הכתר. כל טוב לך ולביתך, שנה טובה, כתיבה וחתימה טובות. רפי זר. ע"כ מגליון נצבים-וילך סז

הפטרות נצבים וילך

ישעיה' סב ג וְהָיִיתָ: אַקְדָּ. וְהָיִיתָ: ל השווא בלנינגרד אינו מפתיע.

ה המזכירים: אלק, מ"ש?, מ"ק-א. המזכירים: ד
מנחת שי: המזכירים - במקצת ספרים חסר יו"ד קדמאח:

ט מאספיו: אלקד, מ"ש?. מאספיו: מ"ש?

גרסת הקמץ תמוהה למדי. העדר הדגש אינו מפתיע כל כך, אבל 'תשלום הדגש' אינו מובן. מנחת שי: מאספיו - במקצת ספרים מדוייקים האל"ף בפתח זבלא מאריך ורד"ק בפירוש ובשרשים כתב שחזא מן הדגוש והוקל' ובמכלול ד' ע"ד כתב במקצת ספרים בקמץ ובמקצתם בפתח ובמסרה פליגין עליה יש שקורין בגעיא מאספיו ויש שקורין בחטף מאספיו: **ומקבציו: אק. ומקבציו: ל** אין חוששין, והמ"ם בשווא נח.

ה המסלה: לך. המסלה¹²: אק ושוב ההערה הקבועה על העדפת השווא ולא החטף.

יב נְעֻזְבָּה: אֱלֹק, מ"ש. נְעֻזְבָּה: ד
מנחת שי: נְעֻזְבָּה - ברוב ספרים העיין בחטף סגול זכ"כ בשרשים וברב פעלים:

סג ז חֲסִדִי: אֱלֹק. חֲסִדִי: ד, מ"ש דובר על זה בעבר.
מנחת שי: הדל"ת דגושה וזח"ת במאריך ברוב המדויקים ומכאן ראייה שאין המאריך מגיע
השווא הבא אחריו שאילו היה נע לא יתכן דגש בדל"ת⁶:
לפי מה שנראה המדויקים שלנו עולים בהרבה בדיוקם על מה שהמנחת-שי קורא מדויקים.
מגליון איכה עז ג כב חֲסִדִי: ל. חֲסִדִי: ד

מצינו ניקוד פְּסִיחָם (בראשית מב, כה) לעומת מְלִיחָם (דברים ז, כד ועוד) וכד', גם מצאנו נְסִיחָם (ישעיהו
מא, כט ועוד). לכן היו שהסיקו מכאן שאות סמ"ך מושכת אחריה דגש גם בצורות שבדרך כלל
אין בהם דגש (צורות שהפתח או החירק לפני השווא הם תמורת שווא). אבל במדויקים כולל
כתר ארם-צובה מלבד פסוקנו שלא הגיע לידינו

1. ישעיהו נה ג חֲסִדִי דָּוִד הַנְּאֻמִּים:
2. ישעיהו סג ז חֲסִדִי יִי אֲזַכִּיר תְּהִלָּתְךָ כֹּל אֲשֶׁר-גָּמְלָנוּ יִי
3. תהלים פט ב חֲסִדִי יִי עֹלָם אֲשִׁירָה לְדָר וָדָר אֲדִיעֶ אֲמוֹנֶתְךָ בְּפִי:
4. תהלים קז מג מִי־חֲכָם וְיִשְׁמְרָאֵלָה וְיִתְבּוֹנֶנּוּ חֲסִדִי יִי:
5. איכה ג כב (כב) חֲסִדִי יִי כִי לֹא־תִמְנֶנּוּ כִי לֹא־כָלוּ רַחֲמֵינוּ:
6. דברי הימים ב ו מב יִי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי־שָׁב פָּנֶי מִשִּׁיתֶיךָ זָכְרָה לְחֲסִדִי דָּוִד עֲבָדְךָ:
משום מה יש עדיין סידורים המנקדים וזוכר חסדי אבות דל"ת דגושה⁷.
עיין מנחת שי בחלק מהמקומות. ע"כ מגליון איכה עז.
רשב"ם בראשית מב לה: פְּסִיחָם - לפי שהסמך מבלעת את החטף נדגשת הפ"ה של
כספיהם. וכן נסך - נְסִיחָם (ישעיהו מא, כט ועוד רבים גם בתוספת אותיות שימוש):
כוונתו להסביר למה מְלִכִי או מְלִכִּיהֶם הכ"ף רפויה, אבל נְסִיכִי נְסִיכִיהֶם הכ"ף דגושה.
הסמך מבלעת את החטף, כנראה כוונתו שכאן השווא בגלל שהוא באות סמ"ך, הוא יותר
'מובלע', הוא אינו 'מרחף'⁸ כמו שווא של דְרָכִי למשל.
כך אפשר להסביר את הדגש במלה רִשְׁפִי (שיר השירים ח, ו) [יש גם רִשְׁפִי (תהלים עז, ד)], אבל גם
רשב"ם יודה שאין זה כלל מוחלט.

כָּל: אֱלֹקָד, מ"ש? . כָּל: מ"ש? , אֲשֶׁר: אֱלֹק, ב"נ. אֲשֶׁר: ב"א

מנחת שי: כל אשר גמלו - בס"א כ"י ובמקצת דפוסים ראשונים כל אשר בקמץ ובמקף
ובשאר ספרים בחולם:
לענין אשר- כתב ארם צובה אינו מטעים געיא, הצריכה להיות לפי בן-אשר.

ט וַיִּנְשָׂאֵם: אֱלֹק. וַיִּנְשָׂאֵם: ד צפוי דגש של בניין פיעל. בשורש נשא בעתיד נסתר
נוכחים או נסתרים דגש השורש נופל וַיִּשְׂאֹ (שמות כח, מג) וַיִּשְׂאֹ (במדבר יד, לד ועוד).

⁶ המנחת-שי כתב מאמר בשם 'מאמר המאריך' מה שנקרא בלשוננו מתג או געיא. הוא דן באותו מאמר אם בכוח
המאריך לעשות שווא לנע. ממקרא זה ע"פ גרסתו הוא מוכיח שלא, לפחות בחלק מהמקומות.

⁷ במחזור גולדשמיד הניקוד הנכון מופיע רק בלוח התיקונים.

⁸ ביטוי שבא להבדיל בין שווא נח 'גמור' המדגיש אותיות בג"ד כפ"ת שאחריו, לשווא נח ש'אין בכוחו
להדגיש. אין ספק שהוא שווא נח גמור ויוכיח המקרא וַיִּקְדָּעִם (יהושע טו, טו). הדל"ת רפויה אע"פ שהשווא לפנייה
'נח-גמור' כי הרי הוא בא לפני שווא נע, וזה ברור ששווא אינו יכול לנוע לשווא אחר (או לחטף).

מצאנו גם השמטת דגש הפעיל לפני אל"ף הממלאים (צפניה א, ט ועוד באותיות שימוש).
עם זאת אין ספק שנוסח כתבי היד הוא הנכון.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!
הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע
שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

אם אתה מתעניין
בהגטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל געושיאים לשוניים
בכתובת: franklashon@gmail.com
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺